

Szófejtések

127. Magyar *firtat* 'mit Fragen quälen'

A TESz. a N. *fartat* 1. 'nógat, kényszerít; nötigen', 2. 'faggat; ausfragen, ausforschen' igét a hangfestő eredetűnek minősített *firtat* 'mit Fragen quälen, ausspähen' változatának tartja, noha — mint kevésbé valószínű származtatást — megengedi a N. *fartat* 1. 'hátra léptet (lovat, marhát); zurücktreten lassen (Pferd, Rindvieh)', 2. 'hátrálni, visszavonulni kényszerít; zum Rückzug zwingen' igével való összetartozás lehetőségét is. Véleményünk szerint a kétféle *fartat* és a *firtat* összekapcsolásának nincs akadálya. A *firtat* a *fartat*-ból $a - a > i - a$ elhasonulással keletkezhetett. A *-tat* képzőre és a *firtat* alakulásmódjára vonatkozóan 1. TESz. A N. *fartat* 'faggat; ausfragen, ausforschen' és a *firtat* 'mit Fragen quälen, ausspähen' jelentés közvetlenül a 'nógat, kényszerít; nötigen' jelentésre mehet vissza, amely viszont jelentésbővüléssel a 'hátrálni, visszavonulni kényszerít; zum Rückzug zwingen' jelentésből keletkezhetett.

A magyarban feltehető jelentéstani fejlődést finn nyelvi párhuzamok is támogatják. A finn *perä* 'Ende, Hinterteil, der Hintere' főnév egyes származékainak a nyelvjárásokban 'érdeklődik, tudakozódik' jelentése is van (1. SKES.). Pl. *perä* 1. 'von einem etw. erben, fordern, abfordern, verlangen', 2. (SKES.) 'tiedustella, udella; sich nach einem (nach etwas) erkundigen, nach einem (nach etwas) fragen'; *perätä* (*perään*) 1. 'zurücktreten, -kehren', 2. 'wiedersehen, wiederholen', 3. (SKES.) 'ottaa selvää; etwas erforschen, erkunden', 4. 'vaatia takaisin; zurückfordern'. A finnben a 'sich nach einem (nach etwas) erkundigen, nach einem (nach etwas) fragen, etwas erforschen' jelentés a m. 'nógat, kényszerít; nötigen' jelentéshez közel álló 'fordern, ab-, zurückfordern, verlangen' jelentésből fejlődhetett.

128. Magyar *horhó* 'mély hegyi út'

1. Szavunk a nyelvjárásokban egyrészt *horh*, *horhó*, *horó*, *horhos*, másrészt *horog*, *horgos*, *horgas* alakváltozatokban fordul elő. Jelentése: 'mély hegyi út, két hegyoldal közötti szoros út, szakadékos hegyoldalba vájódott (vízmosta) meredek út; tief eingeschnittener Bergweg, Engpaß zwischen zwei Bergabhängen' (MTSz.). A *horh* és *horhos* alak régiségét számos nyelvtörténeti adat igazolja: 1055: *hurhu* frn. (TA); 1095: *churchufeu* frn. (OkISz.); 1268: *Wertishorh* frn. (uo.); 1292: *horh* frn. (uo.); 1408: *Wallis Azohorha* frn. (uo.); 1448: *Horoh* frn. (uo.); 1275: *Hurhuswt* frn. (uo.); 1335: *horhas* frn. (uo.). A *horog*-ra vonatkozó régiségbeli adatok: 1255: *hurk* frn. (OkISz.); 1339: *Sulmus-horka* frn. (uo.); 1419: *Nicolaus Garazda de Horogzeg* szn. (uo.).

A nyelvtörténeti adatok alapján az ómagyarra *χurru, *χurruš, ill.

**χurk(u)* alakokat rekonstruálhatunk. A *χuryu (<ösm. *χursγs) -*χu* [= -*chu*, -*hu*] (> mai -*h*: *horh* stb.) eleme fgr. *k3-ra visszavezethető denom. névszóképző. A mássalhangzó után $\gamma > h$, ill. $\gamma > j$ (vö. 1275/1412: *Horyas*-*hegy* frn., OklSz.) hangváltozásról I. BÁRCZI: MNy. XLVI, 361, Htört.² 135. A *horog* -*g* (< *k*, vö. R. *hurk*, *Sulmushorka*) eleme valószínűleg a fgr. *kk3 denom. névszóképző folytatója (vö. MELICH: NyK. XLIV, 352). A *horh* (MTSz., CzF.) az -*s* melléknévképzős *horhos* alakból való elvonás lehet (vö. LAKÓ: MNy. XXXIX. 357). A *horhó* -*ó* eleme kicsinyítő képző. A *horh* családjába tartozik a R. *horhágy* 'Paß, Engpaß' is: 1269: *Hurhag* frn. (OklSz.); 1347: *Horhagh* frn. (uo.). Ennek -(*á*)*gy* (< fgr. *ńcz) része ugyancsak denom. névszóképző.

Az a vélekedés, mely szerint a *horh*, *horhó*, *horog* stb. alakok a *horol*, *hurul* 1. 'horzsol, súrol, kapar', 2. 'vékonyan fölnyes (gyepet kapával v. nyélbe erősített széles vassal)', *horzsol* 'reiben, streifen' igékkel azonos tőből származásának (SZAMOTA: NyK. XXV, 137; P. KOMONDOR: MNy. XXIII, 51; BÁRCZI, TA. 34) jelentéstani okokból nem fogadható el.

2. A *horh*, *horhó*, *horog* alapján kikövetkeztethető **hor-* (< **hur-* < **χur-*) alapszó a következő etimológiai család tagja lehet: o s z t j. (KT 329) V *kor* 'Höhlung (in einem Baum)', Trj. *kor* 'Höhlung, längsgehendes Loch (in einem Baum, einer Flinte, einem Pfeifenstiel, einem Horn usw.); Bett (eines kleinen Baches, eines Regenbaches, nicht eines Flusses)', Kaz. *χor* '(für das Entennetz angebrachte od. natürliche) Lücke durch den Wald od. hohes Gras'; Kaz. *jqšχor*, O *jqšχor* 'druch den Wald gehauener Weg', V *wačkor* 'Straße (in der Stadt)' (*jqš*, *jqš* 'Weg, Pfad', *wač* 'Stadt') | ? z ü r j. (WUo.) V. Sz. I. *guran* 'Grube'; (FOKOS-FUCHS, SyrjWb.) V. Le. Pr. *guran* 'Vertiefung, Grube, Graben; Grube im Keller zum Lagern von Schnee und Eis; Wasserriß; nichtzugefrorene Stelle im Eis (V.), tiefe Grube (Le.); tiefes Tal (Pr.)' | f i n n *kuri* 'Art u. Weise sich zu betragen l. zu handeln; Sitte, Behandlungsart, Zucht, Züchtigung; Seite'; (SKES). 'kapeikko, kuja, sola (rakennusten välillä); Enge, Paß, Gasse, Paß (zwischen Gebäuden)'; *kuru* (LÖNNR.) 'djup fära, fära emellan grundare ställen på elfsbotten; fördjupning emellan berg, bergsrefva; spetsig vinkel, spetsigt hörn, liten bugt, vik', (NS) 'veden uurtama kapea syvä laakso, tunturirotko'; é s z t *kuru* 'Winkel, dunkler Korridor in d. Riege), schmaler Weg zwischen Zäunen, Kellerhals, Eingang in d. Keller' | ? l a p p N. *gurrá* -*r*- 1. 'chip, dint (in the edge)', 2. 'cleft, small mountain gap'; (GRUNDSTRÖM, LLpWb.) L *kurra* 'Schnitt, Kerbe, Scharte; schmale Senke in einem Hochgebirgsrückén'; (GEN. 2051) T *kurr* 'Schlucht' (az osztják, zürjén, finn és lapp szavak etimológiai összetartozására vonatkozóan I. EUROPAEUS: Suomi 1868: 167; ANDERSON, Stud. 160; ÄIMÄ: SUST. XLV, 250; MÄGISTE: EK. XIX, 15; FUV.; E. ITKONEN: UAJb. XXVIII, 71; SKES.).

A magyar szó hangtanilag szabályosan felel meg a felsorolt finnugor szavaknak. A zürj. *guran* hangfestő jellege és első szótagbeli *u*-ja miatt csak kérdőjellel vonható ide (vö. E. ITKONEN: UAJb. XXVIII, 71). A lapp szó ide tartozása azért bizonytalan, mert finnból való kölcsönzés is lehet (SKES.; E. ITKONEN LpChr. 122). A rekonstruálható finnugor alapalak: *kur3.

Az eredeti jelentés 'bemélyedés, két hegyoldal közötti vízmosta út, szoros' lehetett. A finn szó jelentésére a svéd (nyelvjárási) *skuru* 'lovi, uurre, kolo; Öffnung, Furche, Spalte, Einschnitt, Höhlung' is hathatott (SKES.). A finn *kuri* jelentéseinek viszonyához vö. finn *keino* 'Mittel, Art, Weise' ~ (SKES.) 'tie, polku; Weg, Pfad'; ang. *way* 'út' ~ 'mód, eljárás'.

129. Magyar íz 'Geschmack'

1. Íz 1. 'Geschmack', 2. N. 'szag, illat; Geruch, Duft' szavunk uráli eredetű, rokon nyelvi megfelelői — a votják és a finnugori nyelvek kivételével — valamennyi finnugor és szamojéd nyelvben megvannak: v o g. (WV. 31) TJ. *ät*, AK. *ät* 'Geruch, Geschmack' | o s z t j. (OL. 155) V. *ewal* ua. | z ü r j. (WUo.) *is* 'Gestank, Geruch' | c s e r. (WICHM.) KH. U. *üps*, M. *üps* 'Geruch' | m o r d. (Beitr. 245) M. *opos* 'Geruch, Witterung' | lapp (FRIIS) N. *afse*, *avse* 'odor', *hák'sá -vs-* 'excrement of reindeer in summer' | | s z a m. j u r. (LEHT. 11) O. *ηapt* 'Geruch'; j e n. *obto* ua.; t v g. *ηobta* ua.; s z e l k. (CASTR. — LEHT.: MSFOu. 122 : 9) N. *äpt* 'Geruch, Gestank'; kam. *pubtu*, *puptu* 'ua.; Duft' (MUSz. 764, 828; HALÁSZ: NyK. XXIV, 453; SETÄLÄ: FUF. XII, 62, JSFOu. XXX/5 : 60; Beitr. 246; NyH;⁷ SzófSz.; FUV.).

2. COLLINDER (CompCr. 101) az uráli alapnyelvre **ipse* alakot rekonstruál. A 406. lapon levő **ipte* nyilvánvalóan sajtóhiba. A szavak egyik csoportjában (m., vg., osztj., zürj., sam.) valóban szóbelseji **-s-*, a másik csoportban (cser., mord.) azonban **-š-* következtethető ki. A kettős hangképviselő (**-s-* és **-š-*) arra utal, hogy az alapnyelvben nem számolhatunk szóközépi mássalhangzó-kapcsolattal, hanem az **-s-*, illetőleg **-š-* elmet denominális főnévképzőnek kell tekintenünk. A **-s3* főnévképző valószínűleg már az uráli korban a szóhoz járult: az **ip3-s3* alak folytatói ugyanis mind a finnugor, mind a szamojéd nyelvekben megtalálhatók. A cser. *üps*, *üps* és a mord. *opos* alapján a **-s3* képzőnek az alapszóhoz járulását csak a volgai korig követhetjük vissza, de a véleményünk szerint idevonható osztj. (KT. 69) DN. *epsent-schnupern*, wittern (Hund)', V. *ewsinta-äm* 'na *ewsintasi* 'der Hund schnuperte', V. *ewasta* 'süß, süßlich' kétségtelenül arra mutat, hogy szavunknak már a finnugor korban is volt **-s3* képzős **ip3-s3* alakja is. Az osztj. *-as-tä* képzőbokróról l. SAUER, Die Nominalbildung im Ostjakuschen.¹ 1967, 16, 89. l. Az uráli **ip3* alapszó folytatója lehet a vog. (VNGy. I, 0178) É. *äp*, *äp* 'pára, kigőzölgés; Dunst, Ausdünstung. A vog. *äp*, *äp* és *ät*, *ät* (< uráli **ip3-s3*) jelentésánilag ma is közel áll egymáshoz, vö. (VNGy., i. h.) É. *lil-äp*, K. *lélé-äp* ~ KL. *lil-äp* 'lehelet, lélegzet, pára'. — Az eredeti jelentés 'íz; Geschmack és 'szag; Geruch' lehetett.

130. Osztják *käs-* 'finden'

Az osztj. (KT. 438) V., Vart. *käs-*, VK. *käs-* 'finden', (TYERJOSKIN) V. *käs-* 'искать, отыскать, найти, заметить', (GULYA: NyK. LXXI, 30) V. *käs-* 1. 'észrevesz, meglát', 2. 'talál, megtalál' ige az idézett adatok szerint csak a keleti osztjákban van meg. Véleményünk szerint az osztj. *käs-* a zürjén eredetű (KT. 448, 437) DN. *käsät-* 'bemerken', Kaz. *kašala-* '(selt.) bemerken, merkar zud. abnehmen . . .', Trj. *kašäl-* 'argwöhnen', (PD. 669) Ko. *käsät-* 'erfinden, merken' (vö. TOIVONEN: FUF. XXXII, 37) alapján feltehető V., Vart. **käsäl-*, VK. **käsäl-* alakból való elvonás eredménye. Ilyen elvonás lehetséges; ugyanis számos *-al-* képzős zürjén ige — sőt olykor alap- és képzett szó együtt — került át az osztjákba, s ily módon ez a képző az osztjákban is elevenné vált. Az osztj. V. *-äl-*, Trj. *-äl-* stb. jövevény igeképzőről l. SAUER: CIFU 195; GANSCHOW, VBOstj. 100 kk.

¹ A továbbiakban rövidítve: NBOstj.

131. Osztják *pükini* 'Hase'

1. Az osztj. (KT. 670) V. *pükini* (tbsz. *pükiniŋat*) 'Hase' csak a V. nyelvjárásban fordul elő (vö. még TYERJOSKIN 177; GULYA: NyK. LXXI, 48). Az osztjákban a nyúl legelterjedtebb neve: (KT. 928) DN. *čáwər*, Trj. *čeyər*, Vj. *täyər*, Kaz. *šowər*, O. *sawər*. Ezenkívül még a következő elnevezések ismertek: (KT. 99) DN. *uškan*, (uo. 769) (nicht an der Demjanka; Dial. von Vjugansk?) *pətrəš*, (uo. 510) Kos. *mayət*, (uo. 479) O. *lŋi*. Megjegyezzük, hogy a V. nyelvjárásban a *pükini* mellett a (GULYA: NyK. LXXI, 24) *čöyər* is előfordul. A V. *č* ~ Vj. *-t* mássalhangzó-megfelelésre vonatkozóan l. GULYA, Eastern Ostyak Chrestomathy 30.

2. A felsorolt elnevezések közül jelen esetben csak a V. *pükini* szó eredetét szeretnénk kibogozni. A *-ni* (tbsz. *-niŋat*) utótag kétségtelenül azonos a (KT. 576) V. *ni* (*niŋat*) 'Weib, Ehefrau' szóval. Vö. (PATK. 35) *čävr-ima*, *nēŋ-čävr* 'nőstény nyúl; Hasenweibchen, Häsin', (KT. 928) Kr. *čävr-ima* ua. (*ima* 'altes Weib', *nēŋ* 'Frau, Weib'). A *püki* előtag valószínűleg az osztj. (KT. 670) Fil. *päkən-* 'erschrecken', Kr. *pökən-*, O. *pökən-* 'erschrecken, zusammenfahren (Kr. O.), erbeben (Kr.), auffahren (O.)', Fil. *päkəptə-*, Kr. *pökəptə-* 'erschrecken, ängstigen' (az *-ən*, *-əptə-* igeképző) alapján feltehető V. **pök-** *pük-* 'megijed; erschrecken' ige *-i* deverb. névszóképzős (nomen agentis) alakja (az *-i/-i* névszóképzőre vonatkozóan l. SAUER, NBOstj. 122). Eszerint a *pükini* összetétel eredeti jelentése 'félénk, megijedő nő; schüchterne, erschreckende Frau'. A tabuisztikus elnevezés indítéka az lehetett, hogy az osztjások vélekedése szerint a vadállatok megértik az emberi beszédet. A vadász tehát, nehogy elriassa az állatot, óvakodik a nevét kimondani, s ezért körülírással nevezi meg.

132. Osztják *würak* 'Feind'

Az osztj. Kaz. *würak* 'Feind' (RÉDEI, Nord-ostjakische Texte. Göttingen, 1968. 122. l.) az or. *epaz* szóból származik. Az orosz szóeleji mássalhangzókapcsolatot az osztjákban ejtéskönnyítő *u* oldotta fel. A *würak* — tudomásom szerint más forrásban nem fordul elő — kétségtelenül az osztják nyelv legújabb orosz jövevényszavai közé tartozik. Ezzel szemben — mitológiai jelentése miatt — az or. *epaz* korábbi átvétele lehet a (KT. 237) Kaz. *wörak* 'ein böser Geist' szó. Mitológiai lénynek, különösen ártó szellemnek — tabuisztikus okokból — idegen szóval való megnevezése közönséges az obi-ugor nyelvekben (l. KANNISTO: FUF. XVII, 246; TOIVONEN: FUF. XXXII, 164; KÁLMÁN, RLW. 132; RÉDEI, SLW. 87).

133. Zürjén *kez* 'ИВНЯК'

A zürjén nyelv I. nyelvjárásából ismeretes (SzlZsLk.) *kez* 'ивовая заросль, ИВНЯК' és az egész nyelvterületen széltében-hosszában használatos *gez* 'Strick, Seil, Schnur' egymással etimológiailag összefüggenek. A kettő közül az eredetibb hangalakot a szűk elterjedtségű *kez* őrzi, a *gez*-ban *k* > *g* zöngülés történt a *z* hatására (a *k* > *g* zöngésülésről l. UOTILA: MSFOu. LXV, 8 kk.). Tekintettel a zürj. *gez* votják megfelelőjére (MUNK.: Sz. *gozi*, K. *goze* 'kötél, spárga, zsinór; Strick, Seil, Spagat, Schnur'), a zöngésülés valószínű idejét az

őspermi korba kell helyeznünk. A zürj. *kez* és *gez* hangalaki és — talán — jelentésbeli elkülönülése tehát még az őspერი korban mehetett végbe. Persze nincs kizárva az a lehetőség sem, hogy a hangalaki kettősséget csak jóval később — a zürjén nyelv külön élete folyamán — követte az I. nyelvjárásban a jelentésbeli szétválás. A *kez* alakban feltehető 'madzag, kötél; Bindfaden, Strick, Seil' → 'kötözésre való vessző; Rute für Anbinden' → 'fűzfavessző; Weidenrute' → 'fűzfa, füzes; Weide, Weidengebüsch' jelentésváltozásra — melynek az az alapja, hogy a fűzfa vesszője nagyon alkalmas kötözésre — számos nyelvből idézhetünk párhuzamokat: (1) az egyik lehetőség szerint a m. *fűz* 'Weide' azonos a *fűz* 'schnüren' igével (MSzFE.); (2) ném. *Weide* 'fűzfa' ~ lat. *vīmen* 'Rute, Weide' ~ lat. *viēd* ('ich) binde, flechte' stb. (POKORNY, IndEtWb.: **uej-* alatt; KLUGE, DtEtWb.¹⁹); or. *верба* 'Weide' ~ litv. *virbas* 'прут, стебель' ~ lat. *verbēna* 'листья и побеги лавра' stb. (WASMER, REW.).²

134. Zürjén *onlañ juren* 'ВНИЗ ГОЛОВОЙ'

A SzrSzlK. szerint a Pecs. KSz. *ullañ juren*, FV. *ullañ juren*, FV. I. *ūlañ juren*, Ud. *ule-jure* 'ВНИЗ ГОЛОВОЙ' határozós szerkezet első tagja egyes nyelvjárásokban *o*, *o* (< *o) magánhangzóval kezdődik: AV. Szkr. *ovlañ juren*, Le. KSz. *onlañ juren*, FSz. *onleñ juren* ua. Az *ullañ* stb. az *ul* 'Unter-raum' (~ m *al*, finn *ala* stb.) szócska *-lañ* approximativusragos alakja; a *juren*, *juren -en -en* eleme instrumentalisrag (*jur* 'Kopf, Haupt'). Az *ullañ*, *ovlañ*, *onleñ u*, illetőleg *o*, *o* hangja a fgr. *a szabályos folytatója (I. E. ITKONEN: FUF. XXXI, 279, 286). Minthogy a fgr. *a-ból az őspერი korban *u*, ill. *o fejlődött, a kérdéses szerkezetek előtagjában az eredeti *a kétirányú fejlődésével (nyelvjárásbeli elkülönüléssel) van dolgunk. Az *ovlañ*, *onleñ* alakokban egyéb „rendellenesség” is tapasztalható: a szóbelseji *-ll-* > *-vl-* helyén a Le. KSz. és FSz. nyelvjárásban *-nl-* van. Ez a hangtani jelenség **-ll-* > *-nl-* diszszimulációval magyarázható. Az **-ll-* > *-nl-* elhasonulás elvben — tekintettel az őspერი korban lezajlott **-lm-* > *-nm-* és **-δm-* (> **-lm-*) > *-nm-* hasonulásra (I. UOTILA: SUST. LXV, 373, 374) — származhat az őspერი korból, de lehet újabb eredetű is. A zürj. **-ll-* > *-nl-* szórványos elhasonuláshoz hasonló a votjában végbement — igaz, csak egy adattal igazolható — *ln > *nn*, *ll* hasonulás: K. *vanna* 'obere', *vanna pal* 'Oberteil' ~ G. *vallapal* ua. (UOTILA: i. m. 338). L. még a 135. sz. szócikket.

135. Zürjén *venlañ* 'вверх'

A zürj. (SzrSzlK.) AV. Szkr. *vīvlañ*, FV. KSz. *vīllañ*, FV. I. *vīlañ* 'вверх' határozószerű a Le. nyelvjárásban *venlañ* alakban van meg. A *vīvlañ*, *vīllañ* a *vīl* 'Oberraum, das Obere' szó approximativusragos (*-lañ*) alakja. Az első szótagbeli szórványos *i* > *e* (< *i > *o-) hangváltozásról l. RÉDEI: NyK. LXV, 371 kk. Az **-ll-* > *-nl-* elhasonulásról l. a 134. sz. szócikk alatt.

RÉDEI KÁROLY

² B. A. SZEREBRENNYIKOV (ЭТИМОЛОГИЯ 1966. Москва 1968, 297. l.) a zürj. *kez* szót a vog. (BAL.—VAHR.) *Е. хас* 'талыник' szóval vetette egybe. Az egyeztetésnek azonban a két szó eltérő hangrendje miatt semmi valószínűsége sincs.

Etymologien

127. Ungarisch *firtat* 'mit Fragen quälen'

Ung. *firtat* 'mit Fragen quälen', (mundartl.) *fartat* 'nötigen, ausfragen, ausforschen' hängt mit ung. (mundartl.) *fartat* 'zurücktreten lassen (Pferd, Rindvieh)' zusammen, welches eine Ableitung von *far* 'Hinterteil' ist. Aus semantischem Gesichtspunkt vgl. fi. *perätä* 'von einem etw. erben, fordern, verlangen; nach einem (nach etwas) fragen', *perätä* 'zurücktreten, -kehren; etw. erforschen, erkundigen'.

128. Ungarisch *horhó* 'mély hegyi út'

Der Verfasser stellt die ungarischen Wörter (mundartl.) *horhó*, *horó*, *horhos* 'mély hegyi út, két hegyoldal közötti szoros út; tief eingeschnittener Bergweg; Engpaß zwischen zwei Bergabhängen' zu den folgenden Wörtern: ostj. *kor* 'Höhlung, Bett (eines kleinen Baches)' | syrj. *guran* 'Vertiefung, Grube' | fi. *kuri* 'Enge, Paß, Gasse', *kuru* 'djup fära, fära emellan grundare ställen på elfsbotten' | lp. *gurrá* 'chip, dint; cleft, small mountain gap'.

129. Ungarisch *íz* 'Geschmack'

Der Verfasser weist die traditionelle uralische Rekonstruktion *ipse von ung. *íz* 'Geschmack; Geruch' zurück, da tscher. *úps*, (mundartl.) *úps*, mord. *opos* und das ebenfalls hierher zu stellende ostj. *epsent* 'schnuppern, wittern' auf inlautendes *s hinweisen. Die Fortsetzung des uralischen Grundwortes *ip3 ist im Wogulischen bewahrt worden: *đp*, *áp* 'pára, kigđzölgés; Dunst, Ausdünstung'. Neben *ip3 kann für die uralische Grundsprache auch *ip3-s3, für die finnisch-ugrische *ip3-s3 rekonstruiert werden (*-*s3*, bzw. *-*s3* sind denominale Nominalbildungssuffixe).

130. Ostjakisch *käs-* 'finden'

Ostj. V. *käs-* 'észrevesz, meglát; wahrnehmen, in Sicht bekommen; talál; finden' ist eine Rückbildung aus der Form *kašala-* 'bemerken' (V. **käsäl-*) syrjänischer Herkunft. Ostj. -*aL-* (V. -*äl-*) ist ein entlehntes Verbalbildungssuffix.

131. Ostjakisch *pükini* 'Hase'

Das erste Glied *püki-* des im V.-Dialekt vorkommenden zusammengesetzten Wortes *pükini* (Plur. *pükiniŋet*) ist eine durch das deverbale Nominalbildungssuffix -*i* erweiterte Form des auf Grund von ostj. O *ppken-*, Fil. *pükən-* 'erschrecken' anzunehmenden Verbs V. **pök-* ~ *pük-* 'erschrecken'. Das zweite Glied *ni* ist mit *ni* (Plur. *niŋet*) Weib, Ehefrau' identisch, Demnach mochte die ursprüngliche Bedeutung der Zusammensetzung *pükini* 'schüchterne, erschrockene Frau' gewesen sein.

132. Ostjakisch *würak* 'Feind'

Ostj. Kaz. *würak* 'Feind' ist eine Übernahme von russ. *враг* 'ds.'. Ostj. Kaz. *wörak* 'ein böser Geist' wurde wahrscheinlich ebenfalls aus dem Russischen übernommen, doch dürfte es wegen seiner mythologischen Bedeutung eine frühere Entlehnung sein.

133. Syrjänisch *kez* 'ивняк'

Syrj. I. *kez* 'ивняк; Weide, Weidengebüsch' hängt etymologisch mit syrj. *gez* 'Strick, Seil, Schnur' zusammen. Für den angenommenen Bedeutungswandel 'Bindfaden, Strick, Seil' → 'Rute für Anbinden' → 'Weidenrute' → 'Weide, Weidengebüsch' können Parallelen aus zahlreichen Sprachen angeführt werden (dt. *Weide* ~ lat. *vimen* 'Rute, Weide' ~ vieō 'ich binde, flechte' usw.).

134. Syrjänisch *onlañ juren* 'mit dem Kopf nach unten'

Der Teil *onlañ* des syrjänischen Ausdrucks *onlañ juren* 'вниз головой; mit dem Kopf nach unten' ist etymologisch mit dem Element *ullañ* im *ullañ juren* 'ds.' identisch (*ul* ~ fi. *ala* 'das Untere' usw.). Syrj. *u*, *o* (< urpermisch *o) < fgr. *a. Der Wechsel *u* ~ *o* kann durch mundartliche Sonderentwicklung erklärt werden. In der Form *onlañ* trat eine Dissimilation *ll* > *nl* auf.

135. Syrjänisch *venlañ* 'aufwärts, nach oben'

Syrj. Le. *venlañ* 'вверх; aufwärts, nach oben' (das Element *-lañ* ist ein Approximativsuffix) ist mit dem Adverb *villañ* 'ds.' identisch. Über die interdialektale Entsprechung *e* ~ *i* s. RÉDEI: NyK LXV, 371 ff. Das inlautende *-n-* ist durch eine Dissimilation *ll > *-nl-* entstanden.

KÁROLY RÉDEI